ΚΡΗΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- Στην περιοχή της Κρήτης, ήδη από τον 10ο αιώνα μ.Χ., ο κρητικός λαός εκφράζεται λογοτεχνικά με τα περίφημα *ριζίτικα*, ένα είδος δημοτικού τραγουδιού σε ανομοιοκατάληκτους δεκαπεντασύλλαβους στίχους.
- Ωστόσο, η αξιόλογη λογοτεχνική δημιουργία στην Κρήτη τοποθετείται στο χρονικό διάστημα μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 (15ος αιώνας) και μέχρι την κατάληψη του νησιού από τους Τούρκους το 1669 (17ος αιώνας), ιδιαίτερα δε ανάμεσα στο 1600 και το 1669.

- Μετά τη Φραγκοκρατία (1204), η Κρήτη βρίσκεται υπό την κατοχή των Βενετών· πρόκειται για μια κυριαρχία που, αντίθετα με την τουρκική, επιτρέπει στους Κρητικούς να διατηρούν μια σχετική ελευθερία στον πνευματικό τομέα.
- Το γεγονός αυτό σε συδυασμό με τον πλούτο που συγκεντρώθηκε στις περιοχές αυτές, επέτρεψε τη δημιουργία μιας μορφωμένης αριστοκρατίας η οποία ενδιαφερόταν για την ανάπτυξη των γραμμάτων και των τεχνών. Αρκετοί νέοι Κρήτες φοιτούσαν σε ιταλικές σχολές και, επιστρέφοντας στο νησί τους, μετέφεραν το πνεύμα της ευρωπαϊκής Αναγέννησης.
- Επομένως, η ανάπτυξη της νεότερης *λόγιας* λογοτεχνίας, συντελείται στο νησί της Κρήτης μέσα από τη δημιουργία αξιόλογων έργων στα οποία συνδυάζονται δημιουργικά η πολιτισμική παράδοση του τόπου με το πνεύμα ανανέωσης που επικρατούσε στην Ευρώπη.

- Βασικά γνωρίσματα της κρητικής λογοτεχνίας αυτής της περιόδου αποτελούν:

α. ως προς τη μορφή:

1. η επίμονη καλλιέργεια της γλώσσας του λαού

β. ως προς το περιεχόμενο:

1. η ηρωική αντίληψη της ζωής και η αγάπη για την ελευθερία
2. το συναίσθημα του χρέους απέναντι στην πατρίδα, τη θρησκεία και την οικογένεια
3. το ιπποτικό πνεύμα και η εξιδανίκευση του έρωτα και της γυναίκας

Τα σημαντικότερα έργα της Κρητικής Αναγέννησης

1. Βιτσέντζος Κορνάρος “Ερωτόκριτος”

Πρόκειται για ένα μεγάλο (10.052 στίχοι) αφηγηματικό ποίημα σε πέντε μέρη, ένα έμμετρο μυθιστόρημα με πλοκή παραμυθιού. Η δράση του εξελίσσεται στην ειδωλολατρική Αθήνα και αφορά τον αγνό και αληθινό έρωτα δύο νέων, της Αρετούσας, κόρης του βασιλιά Ηράκλη, και του Ερωτόκριτου, γιου του Πεζόστρατου που ήταν σύμβουλος του βασιλιά. Το λαϊκό στοιχείο είναι διάχυτο, τόσο στη στιχουργική όσο και στη θεματική του έργου. Στον “Ερωτόκριτο” εξυμνούνται οι ιπποτικές αρετές και η παλικαριά, ο έρωτας και η φιλία. Το έργο γράφτηκε με πρότυπο το γαλλικό μεσαιωνικό μυθιστόρημα “Paris et Vienne” του Pierre de la Cypède.

2. Γεώργιος Χορτάτζης “Ερωφίλη”

Πρόκειται για μία πεντάπρακτη τραγωδία, στον τύπο των αρχαίων τραγωδιών, με επεισόδια και χορικά. Ανάμεσα στις πέντε πράξεις παρεμβάλλονται τεσσερα “ιντερμέδια” (μουσικοχορευτικά κομμάτια με υπόθεση διαφορετική από το κυρίως δράμα), με θέμα παρμένο από το έργο του Ιταλού ποιητή Torquato Tasso “Gerusalemme Liberata”. Το έργο γράφτηκε με πρότυπο την ιταλική τραγωδία “Orbecche” του Battista Giraldi.

3. Γεώργιος Χορτάτζης “Κατζούρμπος”

Ο “Κατζούρμπος” αποτελεί την παλαιότερη κωμωδία. Η θεματολογία των κωμωδιών της Κρητικής Αναγέννησης αφορά ένα ζευγάρι που αγαπιέται, αλλά η σχέση του δεν μπορεί να επισημοποιηθεί, εξαιτίας των γονιών που θέλουν να παντρέψουν τα παιδιά τους με άλλους. Ωστόσο, χάρη στην εύρεση ενός χαμένου παιδιού, αποκαλύπτονται οι πραγματικές συγγένειες μεταξύ των ηρώων· ματαιώνονται τα σχέδια των γονέων και οι νεαροί πρωταγωνιστές παντρεύονται με αυτούς που επιθυμούν. Οι ήρωες των κρητικών κωμωδιών προέρχονται από μεσαία στρώματα των αστικών τάξεων ενώ, γύρω από την υπόθεση, συμπλέκονται διάφορα κωμικά επεισόδια με πρωταγωνιστές τυποποιημένους χαρακτήρες (όπως οι καυχησιάρηδες αλλά ταυτόχρονα δειλοί στρατιωτικοί, οι ερωτευμένοι γέροι και οι σχολαστικοί δάσκαλοι).

4. “Η θυσία του Αβραάμ”

Πρόκειται για ένα θρησκευτικό δράμα η υπόθεση του οποίου αφορά το γνωστό επεισόδιο της Παλαιάς Διαθήκης. Χαρακτηριστικό του κειμένου είναι το ενδιαφέρον του ποιητή όχι τόσο για την εξωτερική δράση όσο για την εσωτερική εξέλιξη των προσώπων.